

Θράκης, πολὺ πιθανόν παρὰ τὸν ὁμώνυμον ποταμόν, καὶ πόλιν Τόν-
ζου ¹⁾ ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου, μεταξύ Ἀπολλωνίας
καὶ Περωντικοῦ (νῦν Βασιλικόν) ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀστών.

ΕΡΓΙΝΗΣ

*Α. Λιβέρτος
Σταυροπούλου
- Θεσσαλονίκη
1. 11. 1940
v. 49-53
(14-21)*

Ὁ Ἐργίνης πηγάζων ἐκ τοῦ Μικροῦ Αἵμου (Στράντζας) καὶ διαρ-
ρέων τὴν κοιλάδα τῆς Ἀδριανουπόλεως, μετὰ τινας ἐλιγμούς πρὸς
δυσμάς, βορρᾶν καὶ πάλιν πρὸς δυσμάς, ἐκβάλλει εἰς τὴν ἀριστερὰν
δεξὴν τοῦ Ἑβρου, ἀπέντι τοῦ χωρίου Ταρσίου (Χαντζιά) εἰς ἀπόστα-
σιν μεταξύ τοῦ Τυχίου (πρῶην Μπιντικλῆ) καὶ τῶν Ὑψάλων, 54 περί-
που χιλιομέτρων ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἑβρου.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦτο γνωστός ὑπὸ τὸ Θρακικόν αὐτοῦ ὄνομα
Ἀγριάνης ²⁾). Ἀργότερον δὲ ἔλαβεν τὰ ὀνόματα: Ἐργίνος, Ῥηγινία,
Ἐρίγων ³⁾ καὶ Ἐργίνης ⁴⁾, ἐξ οὗ καὶ τὸ Θρακικόν ὄνομα Ἔρκενε. Ὁ
Ἀγριάνης οὗτος εἶναι ὁ ποταμός ἐκεῖνος παρὰ τὸν ῥοὺν τοῦ ὁποίου
«ὁ Θρηῖκιος Βορέας ἀνερειψάμενος, βεκομένην Ἰλισσοῦ προπάροι-
θε χορῶ ἐνὶ δινεύουσιν τὴν Ἐρεθθίαν Ὀρεῖθριαν λυγαίσις ἐδάμασε
πρὸς νεφέεσι καλούσας»
(Ὁ Πλίνιος ⁵⁾) ἀναφέρει τὸν Ἐργίνον, λέγει ὅτι ἐκβάλλει εἰς τὴν
θάλασσαν. Τὴν ἀνακρίβειαν ταύτην τοῦ Πλίνιου, δὲν δυνάμεθα νὰ
καταλογίσωμεν εἰς βάρος αὐτοῦ, καθ' ὅσον ὀλίγον μετὰ τὴν συμβο-
λὴν τοῦ Ἐργίνου εἰς τὸν Ἑβρον, ἐκτείνεται ἕλος μέγα, εἰς τὸ
ὁποῖον, εὐκόλως ἡδύνατο νὰ ἀπατηθῇ ὅτι ἐξεβαλλεν ὁ ποταμός, ὡς
νὰ ἐχύνετο ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν θάλασσαν.

1) Πτολεμαῖου, Γεωγραφία III, 11, 3. Πρβλ. Μελετίου, Γεωγραφία, Τόμ.
Γ', σελ. 100. Ὁ Albert Dumont (αὐτόθι, σελ. 568), ἀναφέρει καὶ πόλιν Τόνζους
ἐπὶ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου, ἀλλ' ἄγνωστόν που κειμένην.

2) Πρβλ. Ἀγριάνες, λαὸς Θρακικῆς, κατοικῶν περὶ τὴν Ροδόπην. (Στρά-
βωνος VII, 331, 37).

3) Στράβωνος, VII, 331, 49. «Ὁ νῦν ποταμός Ῥηγινία ἐν Θράκῃ καλούμε-
νος, Ἐρίγων ἦν καλούμενος».

4) Ὁ Βυζαντινὸς συγγραφεὺς Θεοφύλακτος ὁ Σιμοκκάττας (7ος αἰὼν) τὸν
Ἐργίνην ὀνομάζει: Ἐργινίαν «Ἀφικνεῖται (ὁ Κομεντιόλος) δὲ καὶ κατὰ τὸν
Ἐργινίαν, οὕτω καλούμενον ποταμόν...». Ἐνταῦθα παρὰ τὸν Ἐργινίαν πο-
ταμόν, ὑπέστησαν πανωλεθρίαν οἱ Ἀραβες ὑπὸ τοῦ Κομεντιόλου, στρατηγοῦ
τοῦ Μαυρικίου τῷ 584 μ. Χ. καὶ ἐξεδιώχθησαν τῆς Θράκης. (Κ. Παπαρρηγοπού-
λου, Ἱστορικά πραγματεῖαι, 1858, σελ. 284).

5) Πλίνιου Φυσικῆ, Ἱστορία, IV, 18, 9.

Οἱ παραπόταμοι τοῦ Ἐργίνου ἀνέρχονται εἰς ἑκατὸν καὶ πλέον. Τὸ ρέυμα αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ ἐν καιρῷ χειμῶνος, εἶναι ὀρητικώτατον, πλημμυρίζον τὴν ὑπαιθρον χώραν, διενεργουμένης τῆς συγκοινωνίας μετὰ τῶν πέριξ διὰ τῆς μεγάλῃς λιθοκτίστου γεφύρας, τὴν ὁποίαν κατεσκεύασεν ὁ Σουλτᾶνος Μουράτ ὁ Β' τῷ 1427¹⁾

* *

Εἰς τὸν Ἀγριάνην ποταμόν, μεταξὺ ὄλλων παραποτάμων, χύνονται καὶ δύο ποταμίσκοι γνωστοὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων : ὁ Κοντάδεσδος καὶ ὁ Τέαρος, ἀναφερόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου²⁾. Τοῦ Τέαρου μάλιστα τούτου ἐπαινεῖ τὰ ὕδατα, διηγούμενος τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπους κατὰ τῶν Σκυθῶν τῷ 515 π. Χ.

« Ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ Τέαρου ποταμοῦ τὰς πηγάς, ἐστρατοπέδευ-
 » σατο, λέγει, ἡμέρας τρεῖς. Ὁ Τέαρος πέγεται ὑπὸ τῶν περιοίκων
 » εἶναι ποταμὸς ἀριστος τὰ τε ὅλλα ἐξ ὁκοῖν φέροντα καὶ δὴ καὶ
 » ἀνδράσι καὶ ἵπποισι ψώρην ἀεὶ εἰσάγει. Εἰσὶ δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ
 » δυὼν δέουσαι τεσσαράκοντα, ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ρέουσαι. Καὶ αἱ
 » μὲν αὐτᾶν εἰσὶ ψυχραὶ, αἱ δὲ θερμαί. Ὅσοι δ' ἐπ' αὐτὰς ἔσθιεν
 » ἔξ Ἑρραίου τε πολλοὺς τῆς παρὰ Περσέω καὶ ἔξ Ἀπολλωνίης τῆς
 » ἐν Εὐξείνῳ Πόντῳ δυὼν ἡμερῶν ἑκάστην. Ἐκδιδοὶ δὲ ὁ Τέαρος ἐς
 » τὸν Κοντάδεσδον ποταμόν, ὁ δὲ Κοντάδεσδος ἐς τὸν Ἀγριάνην, ὁ
 » δὲ Ἀγριάνης ἐς τὸν Ἐβρον, ὁ δὲ ἐς τὴν θάλασσαν τὴν παρ' Αἰῶν
 » πόλιν».

Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Ἡροδότου μανθάνομεν ὅτι κατὰ τὸ βορειο-ἀνατολικὸν μέρος τῆς Θράκης, ὑπῆρχον δύο ποταμοί : ὁ Κοντάδεσδος καὶ ὁ Τέαρος, ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Ἀγριάνην ποταμόν. Ὅτι ὁ Τέαρος εἶχε 38 πηγὰς πηγαζούσας ἐκ τῆς αὐτῆς πέτρας, τῶν ὁποίων ἄλλαι μὲν ἦσαν θερμαί, ἄλλαι δὲ ψυχραί, κατάλληλοι διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ψώρας, ἀνθρώπων καὶ ἵππων. Καὶ ὅτι ἀπείχον ἀπὸ τῆς Ἀπολλωνίας (νῦν Σωζουπόλεως) καὶ τῆς παρὰ τὴν Πέριν-θον πόλεως Ἑρραίου δύο ἡμέρας περίπου.

1) Τὴν περίφημον ταύτην γέφυραν κατεσκεύασε Μουράτ ὁ Β' ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἰσάκ-βέη, δικικτοῦ τῶν συνόρων τῆς Σερβίας. Φέρει δὲ 173 τόξα καὶ θεωρεῖται ὡς ἐν τῶν καλλιτέρων μνημείων, τὰ ὁποῖα ἀνήγειρεν οὗτος (Χάμμερ, Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, Γαλλικὴ μετάφρασις, Τόμ. Β'. σελ. 263.

2) Ἡροδότου, IV, 89—90.

Τόσον δὲ ὑποχαραστήθη ὁ Δαρεῖος ἐκ τῆς παρὰ τὸν Τέαρον διαμονῆς του, ὥστε καὶ στήλην μαρμαρίνην ἔστησε μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς:

«Τέαρου ποταμοῦ κεφαλαὶ ὕδωρ ἄριστόν τε καὶ κάλλιστον πα-
 ρέχονται πάντων ποταμῶν καὶ ἐπ' αὐτάς ἀπὶκετο ἐλαύνων ἐπὶ Σκύ-
 θας στρατόν, ἀνὴρ ἄριστός τε καὶ κάλλιστος πάντων ἀνθρώπων,
 » Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπους Περσέων τε καὶ πάσης Ἡπείρου βασιλεὺς».

Ἐγκώμιον τῶν ἀρετῶν τῶν ὑδάτων τοῦ Τέαρου ποταμοῦ, πλέκει καὶ ὁ κατὰ τὸν δέκατον ἔβδομον αἰῶνα ἀκμάσας Τοῦρκος γεωγράφος Χατζῆ Κάλφας.

Ἄλλ' ἐκ τῶν ὑπερεκατὸν παραποτάμων τοῦ Ἀγριάνη ποταμοῦ, ποῖος εἶναι ὁ Κοντάδεσδος καὶ ποῖος ὁ Τέαρος;

Κατὰ τὸν ἀοίδιμον Χρ. Σαμαρτζίδην ¹⁾, αἱ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον «δυὼν δέουσαι τεσσαράκοντα πηγαὶ τοῦ Τέαρου, αἱ ὁποῖαι ἀπεῖχον ἐξ ἴσου ἀπὸ τοῦ παρὰ τὴν Πέρινθον Ἡραίου, καὶ τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ Ἀπολλωνίας (Σωζουπόλεως), ἐκείνη περὶ τὴν σημερινὴν θέσιν τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, καὶ διὰ ἑνεκα γεωλογικῶν λόγων ἐξέλιπον αὗται συνεπαγαγοῦσαι καὶ τὴν ἀποσπράσιν τοῦ Τέαρου καὶ Κονταδέσδου, καὶ διὰ αἱ πηγαὶ αὗται μετεβλήθησαν εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας, καταβανόμεναι ὑπ' ὅψει ὅτι ἐκ τῶν χριστιανικῶν χρόνων αἱ ἱερατικαὶ πηγαὶ μετεβάλλοντο εἰς ἀγιάσματα καὶ ἐκκλησίδια.

Κατ' ἄλλην γνώμην ²⁾, ἀνασκευάζουσαν τὴν ἀνωτέρω, ὁ Τέαρος καὶ ὁ Κοντάδεσδος εἶναι οἱ ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Μπουνάρ-Χισάρ καὶ Γέννας σχηματιζόμενοι, οἱ ὁποῖοι ἐνούμενοι χύνονται εἰς τὸν Ἀγριάνην ποταμόν.

Κατὰ τὸν Μελισσηνὸν Χριστοδοῦλου ³⁾ παρίσταται ἀνάγκη μεγαλύτερων ἀποδείξεων πρὸς ἀκριβῆ καθορισμὸν τῶν πηγῶν τοῦ Τέαρου. Ἐν τούτοις, κατὰ τὴν γνώμην του, αἱ πηγαὶ τοῦ Τέαρου πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν μᾶλλον εἰς τὰς πηγὰς τῆς Γέννας ⁴⁾, ἐκ τῶν ὁποίων 14 ὑπάρχουν σήμερον ἐντὸς τῆς κώμης, 2 δὲ εἰς δεκάλεπτον ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν. Ἐνισχύει δὲ τὴν γνώμην του ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πη-

1) Νεολόγος Κωνσταντινουπόλεως, ἀριθ. 6554, 26 Ἰουνίου 1891.

2) Κωνσταντινούπολις, Ἀριθ. 119 [1891].

3) Μελισσηνοῦ Χριστοδοῦλου, Ἡ Θράκη καὶ αἱ Σαράντα Ἐκκλησίαι, 1887, σελ. 136.

4) Ἡ Γέννα κεῖται Ν. Α. τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, τέσσαρας ὥρας μακρὰν, τὸ δὲ Μπουνάρ-Χισάρ περίπου πέντε.

γών καὶ τῆς ἀφθονίας αὐτῶν, τὰ ὅποια εἶναι διπλάσια τῶν πηγῶν τοῦ Μπουνάρ-Χισάρ ¹⁾).

Κατὰ τὸν Σκορδέλην ²⁾ ὁ νῦν Τεκέ-δερεὲς εἶναι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Κοντάδεσδος, χωρὶς νὰ ἀναφέρει ποῖος εἶναι ὁ Τέαρος

Κατὰ τὸν ἱστορικὸν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας Χάμμερ ³⁾, ὁ Τέαρος ἢ Ταίναρος τῶν Βυζαντινῶν, πηγάζων ἐκ Μπουνάρ-Χισάρ καὶ σήμερον ἀκόμη φέρει τὸ ἀρχαῖον ὄνομα αὐτοῦ: Τέαρα-Σουῖ ἢτοι ὕδατα τοῦ Τέαρου.

Κατὰ τὸν Γ. Λαμπουσιάδην, ⁴⁾ συμφωνοῦντα μετὰ τοῦ ἀρθρογράφου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Χάμμερ, ὁ Τέαρος τοῦ Ἡεροδότου εἶναι ὁ ἐκ τῆς κωμοπόλεως Μπουνάρ-Χισάρ πηγάζων ποταμός, ὅπου καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπάρχουν ἄφθονοι πηγαὶ ψυχρῶν ὑδάτων, ἐξ οὗ καὶ ἡ κωμόπολις Πηγαὶ ἢ Φρούριον ἐκαλεῖτο ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων. Τὸ σημερινὸν Μπουνάρ-Χισάρ, προήλθε κατὰ μετάφρασιν.

Παράδεχομενοι ὡς Τέαρον τὸν ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Μπουνάρ-Χισάρ πηγάζοντα, κατὰ συνέπειαν Κοντάδεσδο, ⁵⁾ εἶναι ὁ τὰ ὕδατα τούτου ὑποδεχόμενος Καραγάτς-δερε, ὅστις διερχόμενος διὰ τοῦ Λουλέ-Μπουργκαζ (Ἀρκαδιουπόλεως) ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀγριάνην. Ἀπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ Ἀγριάνη ποταμοῦ εἰς Ἐβρον ἀρχεται, ὅπως εἵπομεν ἀνωτέρω, τὸ Δέλτα τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου, τὸ ὁποῖον ἐχώριζε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τοὺς Κικόνες ἀπὸ τῶν Ἀψινθίων, οἱ ὅποιοι, ὡς φαίνεται δὲν ἦσαν καὶ τόσοι καλοὶ γείτονες. Τούτου ἕνεκα ὁ Βιργίλιος ἀναφέρει ὅτι αἱ γυναῖκες τῶν Κικόνων, ὠργισμέναι διὰ τὴν πρὸς τὴν Εὐρυδίκην ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν τοῦ Ὀρφέως, τὸν κατασπάραξαν ρίψασαι τὴν κεφαλὴν του εἰς τὸν Ἐβρον.

3) Χάμμερ, Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἡ αλλικὴ μείωφρσις, Τόμ. Α' σελ. 234 ἐν ὑποσημειώσει. Ἀλλαχρῶ, ἐν Τόμῳ Β' σελ. 487, εἰς τὰς σημειώσεις, λέγει, ὅτι ὁ μὲν Τέαρος ὀνομάζεται Τεκέ-δερε, ὁ δὲ Κοντάδεσδος Κουτσούκ-δερε.

4) Γ. Λαμπουσιάδου αὐτόθι, σελ. 74.

5) Κατὰ τὸν Μελισσηνὸν Χριστοδοῦλου, παραδεχόμενον ὡς Τέαρον τὸν ἐκ τῆς Γέννας πηγάζοντα ποταμόν, κατὰ συνέπειαν ὁ Κοντάδεσδος εἶναι ὁ ποταμὸς Ποργιαλῆ-δερε, ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ Μικροῦ Αἵμου, κατὰ τὴν κωμόπολιν Σκεπαστόν, καὶ ρέων ἀνατολικῶς τοῦ Τέαρου ρέοντα ξηροπόταμον Μοναστήρ-δερε, καὶ χύνεται ὀλίγον κατωτέρω εἰς τὸν Ἀγριάνην. (Μελ. Χριστοδοῦλου, αὐτόθι σελ. 136).

Ὅλας τὰς λεπτομερείας ταύτας ἀναφέρομεν διὰ νὰ ἀποδείξωμεν ὅχι σοφίαν ἢ πολυγυνωσίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ καταστήσωμεν γνωστὸν πόση διαφωνία ὑπάρχει μετὰ τῶν ἀρχαιολόγων καὶ γνωγράφων, καὶ πόσον δύσκολον εἶναι κατόπιν τοιούτου κυκεῶνος γινώμην νὰ ἐκλέξῃ τις τὴν ὀρθοτέραν,

Περὶ τῶν πηγῶν τοῦ Τέαρου καὶ τῆς ἀναθηματικῆς στήλης τοῦ Δαρείου ἔγραψε πραγματείαν εἰδικὴν ὁ ἀσσυριολόγος καθηγητὴς ἐν Βερολίνῳ R. Unger τῷ 1915 ἄλλοτε ἔφορος τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Μουσείων ὑπὸ τὸν τίτλον «Die Dariusstelle am Tearos» μετὰ λεπτομερειῶν καὶ εἰκόνων ἐν: Archäologischen Anzeiger. Μὴ ἔχοντες ταύτην ὕπ' ὄψει, ἀναφέρομεν αὐτὴν ἀπὸ βιβλιογραφικῆς ἀπόψεως.